

10 éves a csillagász szakkör

1985 szeptemberében új színfolttal gazdagodott gimnáziumunk arculata, 15 diák részvételével megalakult a csillagász szakkör. Egy izgalmas, a hétköznapoktól távol álló tudomány iránti érdeklődés hívta életre, mert sok országgal ellentétben nálunk nincs csillagászat tantárgy az iskolában. Így a szakörre több feladat is hárult. Fontos kiegészítő ismereteket nyújtott egyes tantárgyak anyagához, segítette a diákokat eligazodni az UFO-k rémhírei, az asztrológia és egyéb babonák áltudományos állításai között, megalapozott materialista szemléletmódot alakított ki bennük Világegyetemünk keletkezésével, fejlődésével, jövőjével kapcsolatban. Az általános tájékozódáson és ismeretszerzésen túlmenően a szakköri tagok megismerkedtek az égbolt látnivalóival, a távcsövek kezelésével és használatával is.

Az iskolai tantárgyakhoz kapcsolódó szakkörökkel ellentétben a csillagász szakkör nem tagolódott évfolyamokra, egy-egy foglalkozáson általában elsőtől negyedikésig, különböző korú tanulók vettek részt. A tagság folyamatosan megújult, végzősök búcsúztak el, s elsősök pótolták a helyüket. Sokszor voltak „külsős” tagjaink, kollégiumlakói, más iskolák tanulói is eljártak az összejövetelekre.

Reménytelen feladat lenne megírni egy évtized történéseit, élményeit. Itt csak a legfontosabb eredmények felsorolására vállalkozhatunk.

1985/86. A szakkör megalakulásához fűződik a Halley-üstökös legutóbbi földközelsége. Ennek kapcsán kiállítást rendeztünk a gimnázium folyosóján, és távcsöves bemutatót is tartottunk. A nyári szünetben részt vettünk a VMK által szervezett közművelődési táborban, ahol a csillagász csoport munkáját irányítottuk.

1986/87. A kezdő amatőrcsillagászok számára összeállítottuk az Amatőrcsillagász ABC-t. Jupiterhold-megfigyeléseink megjelentek az amerikai Sky and Telescope című lapban. A közművelődési tábor mellett részt vettünk a Süni magazin nyári táborában is.

1987/88. Megfigyeléseink alapján kimutattuk a Bradfield-üstökös pályaháborgásait. Bekapcsolódtunk az Astronomical Society of the Pacific (San Francisco, USA) The Universe in the Classroom programjába. Az ASP kiadványaiban sok érdekes információt találunk a szakköri munkával és a csillagászati ismeretterjesztéssel kapcsolatban. Meghívást kaptunk Brnoba, a cseh fedési kettőscsillag megfigyelők konferenciájára, ahol a szakkörvezető előadást tartott a magyar eredményekről.

1988/89. Megfigyeltük a Mars nagy földközelségét. A távcsövel készített rajzok alapján összeállítottuk a Mars felszíni alakzatainak térképét. A nyári szünetben immár negyedszer vettünk részt a közművelődési táborban. Sajnos a további években ez a népszerű és nagy sikerű tábor nem került megrendezésre.

1989/90. A holdfogyatkozás megfigyeléseink alapján kiszámítottuk a Föld árnyékának a nagyságát. Ez szoros kapcsolatban van a légköri szennyeződésekkel. Az előző évekhez hasonlóan ismét részt vettünk a Süni magazin nyári táborában.

1990/91. Összegeztük az RZ Cassiopeiae fedési kettős megfigyeléseit. Kimutattuk, hogy a csillag periódusa ugrásszerűen változik. Magyarországon elsőként kialakítottunk egy csillagászati számítógépes hálózatot. Ennek a hálózatnak a segítségével ma már több külföldi csillagászati körlevél is érkezik a számunkra.

1991/92. Bekapcsolódtunk a University of California (Berkeley, USA) Great Explorations in Math and Science programjába. A GEMS által kiírt pályázaton aztán 1994-ben csillagászati ismeretterjesztő anyagokat nyertünk, és éppen most,

a GEMS Network News 1995. 2. számában jelent meg beszámolónk a munkánkról.

1992/93. Részt vettünk a Planetary Society és a Washington University (Pasadena, USA) MarsLink programjában, melyet a középiskolások számára szerveztek a bolygó kutatás legújabb eredményeinek a megismerésére. Kezdeményeztük, hogy emléktábla kerüljön a zalaegerszegi születésű világhírű csillagász, Izsák Imre szülőházára. Az országos Kulin György csillagászati feladatmegoldó versenyen szakkörünk csapata 7. helyezést ért el.

1993/94. A megfigyelések feldolgozása után megállapítottuk, hogy késett a legutóbbi napfoltmaximum bekövetkezése. Erről cikket közöltünk a Sonne című német lapban. Az Izsák Imre pályázaton szakkörünk tagjai két első és két harmadik helyezést értek el. Meglátogattuk a szombathelyi Gothard Asztrofizikai Observatóriumot. Megfigyeltük a Shoemaker-Levy üstökös és a Jupiter összeütközését.

1994/95. Megfigyeltük a Föld közvetlen közelében elszárguló Geographos kisbolygót. Látogatást tettünk a budapesti Természettudományi Múzeumban, ahol megnéztük a nagyközönség előtt sajnós elzárt, de igen gazdag meteorit-gyűjteményt.

A szakkör tevékenysége szorosan kapcsolódik az Albireo Amatőrcsillagász Klub Albireo című lapjának összeállításához, hiszen a lap egyik kiadója a Zrínyi Gimnázium. A fenti eredmények jó része dokumentálva van az Albireóban. Igen nagy megtiszteltetés az Albireo, s ezen keresztül iskolánk számára, hogy 1994-ben a Nemzetközi Csillagászati Unió a lap alapítójáról, Szentmártoni Béláról nevezett el egy kisbolygót. Izsák Imre után ez már a második eset, hogy közvetve vagy közvetlenül Zalaegerszeghez kapcsolódó személyről neveznek el aszteroidát.

Az Albireo az USA-tól Japánig, Finnországtól Botswanáig tucatnyi országba viszi el a Zrínyi Gimnázium hírét. Cserébe közel 40 csillagászati, amatőrcsillagászati szervezet küldi el kiadványait, gazdagítja könyvtárunkat. Minden évben meghívást kapunk a Nemzetközi Amatőrcsillagászati Unió ifjúsági táborába. Meghívások érkeznek a szomszédos Ausztria és Szlovénia csillagászati rendezvényeire, észlelőtáboraira is.

Mindezek a tudományos igényű, nemzetközileg elismert eredmények a szakköri tagok komoly felkészültségéről számot adó, értékes munkáját dicsérik. Tíz év alatt sokan tartoztak közéjük. Paragi Zsolt már csillagászként dolgozik a Bajai Asztrofizikai Observatóriumban. Zelkó Zoltán jelenleg is az Albireo Nap-rovatának az összeállítója. Srágli Attilának számítástechnikai eredményeinket köszönhetjük. Antal Ágnes számos megfigyelés feldolgozását készítette el. Kocsárdi Erika sok cikket fordított le a számunkra. Simonkay Piroska és Csarnay Noémi hajtómotorját jelentették a szakköri életnek. „Külső” tagjaink közül pedig Pál Gabriella (Ságvári Gimnázium) és Szűcs Anikó (Csány Szakközépiskola) voltak a nyári táborok aktív szervezői.

Méltó utódaik talán éppen most lépnek át először a Zrínyi küszöbét. Sajnos a városi önkormányzat megszorító intézkedései miatt jövőre már nem működhetnek szakkörök az iskolában. Sorstársaival együtt így ér véget egy évtizedes múltra visszatekintő, számos kiemelkedő eredményt magáénak mondható csillagász szakkör története?

Juhász Tibor
szakkörvezető